

Posudek oponenta habilitační práce

Masarykova univerzita	
Fakulta	Pedagogická
Obor řízení	Pedagogika
Uchazeč	PhDr. Jitka LORENZOVÁ, Ph.D.
Pracoviště uchazeče	katedra pedagogiky Filozofické fakulty UK v Praze
Habilitační práce (název)	<i>Sociální pedagogika – věda, praxe, profese. K problému utváření oborové a profesní identity sociální pedagogiky</i>
Oponent	prof. PhDr. Blahoslav KRAUS, CSc.,
Pracoviště oponenta	katedra sociální patologie a sociologie Pedagogické fakulty UHK

Text posudku (rozsah v rámci předepsané osnovy dle zvážení oponenta)

a. Aktuálnost námětu

Autorka si za cíl své práce klade „přispět k projasnění oborové a profesní identity“. Vzhledem k tomu, že sociální pedagogika je obor, který svou koncepci a paradigmatu stále hledá, pokládám téma práce za velmi aktuální.

b. Přístup k řešení

V návaznosti na cíl práce autorka formuluje šest otázek, na které ve své práci hledá odpověď. Týkají se teoreticko výkladových konceptů, epistemologického statusu sociální pedagogiky, vztahu k sociální práci, typických oblastí praxe, možností uplatnění sociální pedagogiky ve škole a jak vypadá období dětství a mládí. Práci autorka člení do pěti základních kapitol, z nichž každá se rozpadá do řady dalších kapitol a podkapitol (celkem přes 100). Je to poněkud atypické pro práce tohoto druhu. Výsledkem je, že struktura práce je nesmírně atomizovaná a ztrácí na přehlednosti. Práce je koncipována velmi široce a už na počátku je zřejmé, že přes značný rozsah práce (přes 320 stran textu) není reálné zvládnout seriózně vše, co si autorka předsevzala. Začíná hledáním odpovědi na otázku, co je vůbec sociální pedagogika a reflektuje její pojetí v různých zemích (Švédsko, Finsko, Velká Británie, Amerika, Rusko, Španělsko, Latinská Amerika ad.).

Zvláštní pozornost věnuje Německu a československé sociální pedagogice. Dále se zabývá epistemologií a mezioborovými otázkami sociální pedagogiky, speciálně pak vztahem mezi sociální pedagogikou a sociální prací. Postupně přechází k praxi a pojednává o profesních otázkách, kompetencích a uplatnění sociálního pedagoga v praxi. Samostatnou kapitolu věnuje škole a využití sociální pedagogiky v této „socializační instituci“. Poslední kapitola jde mimo rámec tématu práce, je věnována dětství a mládí a socializačnímu procesu v těchto obdobích. Celkově by, vzhledem k nadstandardnímu rozsahu práce, prospěla jistá redukce celé koncepce a tím i textu.

c. Použitá metodologie

Práce má kompilační charakter, autorka postupuje cestou analyticko syntetickou, v některých případech uplatňuje též přístup historický. K tomu využívá účtyhodné

množství pramenů, převážně zahraničních(!) (v seznamu je jich celkem přes 500!), v řadě případů v českém prostředí neznámých a poprvé publikovaných (Španělsko, Brazílie, Argentina, Chile). Za velmi zajímavé a přínosné pokládám informace o vývoji a pojetí sociální pedagogiky v severských státech, především v Dánsku. V případě charakteristiky československé sociální pedagogiky využívá autorka otevřeného kódování při kategorizaci porovnávaných pojetí. To pokládám rovněž za velmi podnětné a přínosné.

d. Kvalita, správnost a původnost dosažených výsledků

Poznatky, které autorka v práci prezentuje, jsou cenné s oporou o důkladnou analýzu pramenů. Objevují se některé, které mohou navozovat diskusi:

Sporné je tvrzení (s. 118), že koncepce polistopadové české sociální pedagogiky (studie z let 1996,1997) se tvořila před zavedením oboru na akademickou půdu. Např. v Hradci Králové existoval obor již v první polovině devadesátých let.

Mezi oblastmi sociálně pedagogické praxe je uvedena „sociální výchova, informální výchova, animace, komunitní rozvoj, zážitková pedagogika“, postrádám oblast terapeutickou, nápravnou (diagnostické ústavy, výchovné ústavy, dětské domovy).

To že není reálné pojmout seriózně vše, co si autorka předsevzala je zřejmé např. v části o kompetencích sociálních pedagogů (s. 217-220), kdy se autorka opírá o jediný pramen (Bakošová) a přitom existují desítky pramenů (tomuto tématu byla věnována celá konference *Sociália 2009*).

Podobně vzhledem k velké tradici by mohla být věnována větší pozornost polské sociální pedagogice (podrobně je zpracována v publikaci (K dějinám sociální pedagogiky v Evropě, Ústí nLab., 2008). Pochopitelně by to představovalo další nárůst stran.

Není zřejmé, proč je v kapitole o české a slovenské sociální pedagogice odkaz na španělského autora.

Pokud se jedná o původnost uváděných poznatků, v některých úvahách postrádám jasnější a zřetelnější zaujetí vlastního stanoviska. Např. autorka uvádí pojetí sociální pedagogiky ve vztahu k jiným oborům jako hraniční, interdisciplinární, multidisciplinární, transdisciplinární, k jakému pojetí se tedy přiklání? Celkově však práce přináší značné množství kvalitních nových a v některých případech zcela originálních poznatků.

e. Uplatnitelnost výsledků pro rozvoj oboru

Poznatky, které práce přináší, nepochybně v mnohém rozšíří obzory české sociální pedagogiky v mezinárodním kontextu. Komparace vývoje a různých pojetí sociální pedagogiky v takovémto rozsahu u nás dosud publikována nebyla a rozhodně obor výrazně obohatí. V této spojitosti by bylo žádoucí, aby alespoň části, které jsou svým způsobem originální, autorka publikovala.

f. Uplatnitelnost výsledků v praxi

Pro praxi mohou mít využití partie týkající se školy a především profese sociálního pedagoga, jeho uplatnitelnosti a to právě i ve škole, kdy zavedení této profese do škol se připravuje.

g. Formální úprava a jazyková úroveň práce

Po formální stránce předkládaná habilitační práce splňuje základní požadavky na habilitační práce kladené. Přesto některé připomínky:

- Struktura by prospělo tradiční desetinné členění, ovšem k již zmíněné velmi atomizované struktuře je to problematické.
- Místy se objevují drobné překlepy a nepřesnosti.
- Přes neobvykle rozsáhlý seznam pramenů objevuje se v práci řada autorů, kteří nejsou v seznamu uvedeni (Lorenz, Volpi, Esaabajal, Fichte, Schroer, Kraus 2008, Janebová a Bartáková, Semrád, Matel a Preisová ad.)

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce (počet dotazů dle zvážení oponenta) ...

1. V souvislosti se značnou diverzifikací a různorodostí v pojetích sociální pedagogiky (středoevropské, skandinávské, španělské, latinskoamerické) nestírá se v některých případech rozdíl mezi sociální pedagogikou a pedagogikou jako takovou, resp. teorií výchovy? A podobně z hlediska praxe jaký je rozdíl mezi sociální výchovou a výchovou jako takovou? Jaký je rozdíl mezi vychovatelem a „sociálním vychovatelem“?
2. Jak je míněno tvrzení (s. 22), že citovaná autorka (Tokárová) neuvádí důležitý rys sociální pedagogiky, totiž ambici ovlivnit společenské struktury na makrosociální úrovni. Má pravdu sociální pedagogika tyto ambice?
3. Je opravdu možné ztotožňovat „sociální pedagogiku“ se „sociální výchovou“ (s. 180 a také 18), když první kategorie je teoretická a druhá vyloženě praxe?
4. Autorka uvádí tři modely profesionalizace: mechanický, občanský a identifikující. Neuvádí však, kam by zařadila sociálního pedagoga?

Závěr

Habilitační práce Jitky Lorenzové *Sociální pedagogika – věda, praxe, profese. K problému utváření oborové a profesní identity sociální pedagogiky* **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Pedagogika.

V Hradci Králové dne 14. 9. 2017